

PRIVREDNA ŠTAMPA d.o.o.

**NAKNADA ŠTETE IZ RADNOG ODNOSA, PENZIJSKOG I INVALIDSKOG
OSIGURANJA I OBLIGACIONOG PRAVA**

Sarajevo, 04.12.2019. godine

mr. sc. Adnan Baručija, sudija Kantonalnog suda u Zenici

Struktura izlaganja

- Kada postoji obaveza na naknadu štete Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje
- Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja (tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika)
- Naknada pričinjene štete od lica koje je prouzrokovalo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika
- Naknada pričinjene štete od poslodavca
- Obaveze poslodavaca u provođenju zaštite na radu i zaštite životne sredine
- Pravo i obaveza radnika da koristi sve mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i drugim važećim propisima
- Naknada štete prouzrokovana trećem licu
- Naknada štete od osiguravajućeg društva
- Iznos zahtjeva za naknadu štete
- Zastara potraživanja naknade štete nosioca osiguranja
- Početak toka zakonske zatezne kamate na naknadu štete pričinjene nosiocu osiguranja
- Prikaz prakse sudova iz okruženja

Naknada štete pričinjene zavodima za PiO

- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („SNFBiH“, br. 13/18) je u primjeni od 01.03.2018.godine, a isti u dijelu sedam reguliše institut naknada štete.
- U ovom dijelu je regulisana naknada štete koju može potraživati Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje (dalje: nosilac osiguranja).
- Obaveza naknade štete pričinjene nosiocu osiguranja postoji prema poslodavcu, licu koje je namjerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokovalo štetu, te osiguravajućem društvu.

Kada postoji obaveza naknade štete

- Nosilac osiguranja ima pravo da zahtjeva naknadu pričinjene štete od poslodavca ako je tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika prouzrokovana zbog nepreduzimanja propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine, a po tom osnovu je ostvareno pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- Nosilac osiguranja ima pravo da zahtjeva naknadu pričinjene štete od lica koje je, namjerno ili krajnjom nepažnjom, prouzrokovalo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika, ako je, po tom osnovu, ostvareno pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- Nosilac osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu štete i neposredno od osiguravajućeg društva, u slučaju da je šteta nastala upotrebom motornog vozila.

- Član 164. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Republike Srpske („SGRS“, br. 134/11, 82/13 i 103/15) propisuje Fond je obavezan da traži naknadu štete od lica koje je prouzrokovalo invalidnost ili smrt osiguranika.
- Stav 2. propisuje ako je lice iz stava 1. ovog člana radnik i ako je štetu prouzrokovalo u vezi sa radom, za štetu odgovara poslodavac kod kojeg se radnik nalazi u radnom odnosu.
- Stav 3. propisuje radnik je odgovoran za štetu koju je prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje.
- Stav 4. propisuje odgovornost za štetu iz stava 2. i 3. ovog člana je solidarna.
- Članom 165. ZPIORS propisano je Fond je obavezan da traži naknadu štete od poslodavca i u slučaju ako su invalidnost ili smrt osiguranika nastali zbog toga što nisu bile provedene mjere zaštite i zdravlja na radu, u skladu sa propisima o zaštiti na radu.

- Entitetski zakoni o penzijskom i invalidskom osiguranju odnose se i na zaposlene:
- u institucijama Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine kao i na profesionalna vojna lica zaposlena u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH sa prebivalištem na teritoriji entiteta,
- te na lica zaposlena u Brčko distriktu ili institucijama BiH sa prebivalištem u Brčko distriktu ako su prijavljena u entitetski Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa poreske uprave.

Uporedna rješenja

- Odredbe o naknadi štete od strane nosioca osiguranja iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja postoje i u:
- Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju Republike Srbije („Službeni glasnik Republike Srbije“ br. 34/03, 64/04, 84/04, 85/05, 101/05, 63/06, 5/09, 107/09 i 101/10) i to u članovima od 208. do 211.
- Zakonu o mirovinskom osiguranju Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16 i 18/18) u članovima od 161. do 171.
- Odredbe naprijed citiranih zakona gotovo na identičan način regulišu naknadu štete prouzrokovanu nosiocu osiguranja a kako je to regulisano i entitetskim zakonima o penzijskom i invalidskom osiguranju na području Bosne i Hercegovine.

Prouzrokovanje štete kao izvor obligacija

Entitetski Zakoni o penzijskom i invalidskom osiguranju u pogledu instituta naknade štete upućuje na odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi, ako ovim zakonima nije drugačije uređeno (član 132. stav 1. ZPIOFBiH/član 160. ZPIORS).

Zakon o obligacionim odnosima (dalje:ZOO-a) odjeljak 2. reguliše prouzrokovanje štete kao jednog od izvora obligacije, u odsjeku 1. regulisana su opća načela o naknadi štete.

Član 154. stav 1. reguliše odgovornost za štetu po osnovu krivnje.

Stavom drugim ovog člana regulisana je odgovornost za štetu po osnovu opasne stvari ili opasne djelatnosti.

Stavom trećim člana 154. predviđena je mogućnost da se za štetu odgovara bez obzira na krivicu i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

- Članom 155. Zakona o obligacionim odnosima regulisana je šteta, tako da je šteta umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist), a i nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).
- Član 158. Zakona o obligacionim odnosima reguliše postojanje krivice a ista postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu namjerno ili nepažnjom.
- Članom 177. Zakona o obligacionim odnosima regulisano je oslobođenje od odgovornosti.
- Članom 192. Zakona o obligacionim odnosima regulisana je podijeljena odgovornost.

- Naše odštetno pravo poznaje dvije vrste krivnje: namjeru i nepažnju.
- Namjera, postoji kada je štetnik svjestan da će svojom krivnjom ili propuštanjem izazvati štetu, dakle kada hoće uzrok i posljedicu ili kada je bio svjestan da zbog njegovog postupanja može nastupiti štetna posljedica pa je pristao na njezino nastupanje.
- Nepažljivo postupa onaj tko ne želi nastupanje štetne posljedice niti na nju pristaje, ali se ipak ne ponaša onako kako to pravni poredak od njega očekuje. On je lakomislen te smatra da do štete neće doći ili da će je moći spriječiti (svjesna nepažnja) ili pak uopće ne zna da svojim postupanjem može uzrokovati štetu, a trebao bi biti toga svjestan (nesvjesna nepažnja).
- Razlikuju se dva stepena nepažnje i to: krajnja nepažnja (culpa lata) kad netko ne postupa ni s onakvom pažnjom koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek, te obična nepažnja (culpa levis) kad netko nije postupao kao naročito pažljiv čovjek.

Slučaj broj 1.

- Utuženi iznos predstavlja, po stajalištu tužitelja, štetu koju je pretrpio priznanjem prava na invalidsku mirovinu zbog gubitka sposobnosti za rad u vezi profesionalne bolesti B. P., radniku tuženog poduzeća, a smatra da je tuženik odgovoran za štetu koja je nastala iz opasne djelatnosti tuženika (radnik je obavljao posao na kome je bilo ionizirajućeg zračenja).
- U ovom slučaju utvrđeno je (vještačenjem) da je tužena organizacija provela potrebne mjere zaštite i da do profesionalne bolesti i invalidnosti njenog radnika, kome je priznato pravo na invalidninu, nije došlo zbog neizvršenja potrebnih mjera zaštite.
- U takovoj situaciji, u odnosu na pravo tužitelja za naknadu štete, ne vrijede opća pravila o odgovornosti za štetu, uzrokovanu opasnom djelatnosti već odredbe čl. 211. ZMIO, utoliko više što je u vrijeme nastanka štete tužitelju, bila na snazi i odredba čl. 214. ZMIO (kasnije brisana) koja je glasila: "Pri utvrđivanju prava na naknadu štete nanesene zajednici, primjenjuju se odredbe ZOO, ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona".
- Stoga odredbe čl. 173. i 174. ZOO s obzirom na odredbe čl. 211. ZMIO ne dolaze do primjene u ovom slučaju.
- VSRH Broj: II Rev 58/1994-2 od 2.5.1996.

Slučaj broj 2.

- Predmet spora u ovom postupku je zahtjev tužitelja da se solidarno obavežu tuženi da mu nadoknade štetu po osnovu isplaćenih (i budućih) penzija N.K., supruzi umrlog osiguranika B.K.. Ovo zato jer smatra da su za nastanak štetnog događaja u kojem je nastupila smrt B.K., odgovorni tuženi, da je drugotuženi zbog toga i krivično odgovarao, te da slijedom svega ima pravo, po odredbama ZPIO da se regresira za isplaćene iznose od tuženih kao štetnika.
- Tuženi su se branili navodima da je za nastupanje štetnog događaja odgovoran sam poginuli radnik B.K., da je i N.K. bila radnik prvotuženog, pa da je ispunila uslove za starosnu penziju koju bi joj tužitelj morao isplaćivati po redovnom toku stvari, zbog čega bi se predmetna šteta u svakom slučaju morala umanjiti za visinu njene starosne penzije, istakli su i prigovor zastarjelosti, a drugotuženi i prigovor pomanjkanja pasivne legitimacije.
- Nije sporno (postoji i uvjerenje MUP CJB B. od 06.10.2010, te izvještaj o povredi na radu), da je dana 22.05.2010. godine oko 09,00 časova u Kompaniji M. G.G. (prvotuženi) došlo do eksplozije u kojoj je smrtno stradao B.K. – suprug N.K., a radnik prvotuženog, čiji je osnivač i direktor u vrijeme štetnog događaja bio drugotuženi, dok su S.G. i M.T. zadobili tjelesne povrede. Drugotuženi je povodom ovog događaja i krivično odgovarao, pa je Osnovni sud u Bijeljini donio presudu broj: 80 0 K 031789 11 K od 23.4.2012.godine, kojom je oglašen krivim kao odgovorno lice, osnivač i direktor drugotuženog, što nije postupao po propisima i tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama zaštite na radu i zaštite od eksplozije, iako je bio svjestan da takvim postupanjem može doći do ugrožavanja života ljudi i imovine, ali je olako držao da teže posljedice neće nastupiti, slijedom čega je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca.VSRS br. 80 0 P 056934 16 Rev 7.4.2017

Definicije pojmova prava iz PiO

- Osiguranik je fizičko lice koje je na osnovu radne aktivnosti (radni odnos, obavljanje djelatnosti, dobrovoljno osiguranje i dr.) obavezno osigurano na penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti propisano je u članu 2. stav 1. b). ZPIOFBiH.
- Članom 9. ZPIORS određeno je osiguranik je, u skladu sa ovim zakonom, lice osigurano na obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje (osiguranik u obaveznom osiguranju) i lice osigurano na dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje (osiguranik u dobrovoljnom osiguranju).
- Prava iz PiO u skladu sa ZPIOFBiH su: za slučaj invalidnosti - osiguranicima kod kojih je utvrđena I. kategorija invalidnosti - gubitak radne sposobnosti osigurava se invalidska penzija, za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije - porodična penzija i pravo na naknadu pogrebnih troškova u skladu sa ovim zakonom, za slučaj fizičke onesposobljenosti - naknada za fizičku onesposobljenost.

- Član 40. ZPIORS definiše prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i to za slučaj starosti – starosna penzija, za slučaj invalidnosti – raspoređivanje na drugo radno mjesto, prekvalifikacija ili dokvalifikacija, novčane naknada u vezi sa smanjenom radnom sposobnošću, invalidska penzija i za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije- porodična penzija.
- Invalidnost može prouzrokovati povreda na radu, profesionalna bolest, povreda van rada i bolest.
- Profesionalne bolesti su određene bolesti nastale u toku osiguranja, prouzrokovane dužim neposrednim uticajem procesa rada i uslova rada na radnim mjestima odnosno poslovima koje je osiguranik obavljao.
- Naknada zbog fizičke onesposobljenosti je novčano primanje iz penzijskog i invalidskog osiguranja zbog fizičke onesposobljenosti nastale kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Postupak rješavanja o pravima iz PIO

- U postupku rješavanja o pravima iz PiO primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno (član 8. stav 2. ZPIOFBiH).
- U pogledu ostvarivanja i korištenja prava iz PiO i ZPIORS reguliše da se ista ostvaruju u opšte upravnom postupku (član 116.).
- Kada je prouzrokovano tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika i po tom osnovu ostvareno pravo iz PiO, a radi se o priznatoj penziji (porodičnoj i invalidskoj) i novčanoj naknadi za tjelesno oštećenje to je stvar upravnog postupka koje se ostvaruje kod nadležnih entitetskih nosilaca osiguranja i isto pravo (penzija odnosno novčana naknada za tjelesno oštećenje) se dokazuje rješenjem nadležnog nosioca osiguranja.
- Ovo pitanje u parničnom postupku je riješeno kao prethodno pitanje (član 12. stav 1. ZPP) jer je o tom pitanju odluku donio nadležni organ i o istom ne bi se moglo raspravljati niti odlučivati u parničnom postupku pokrenutom od strane nadležnog nosioca osiguranja za naknadu štete.

Vežanost suda za pravosnažno rješenje nosioca osiguranja

- Sud je vežan pravosnažnim rješenjem nosioca osiguranja u odnosu na utvrđenje razloge gubitka radne sposobnosti radnika.
- U okolnostima kada pravosnažnim rješenjem nisu utvrđene predmetne činjenice, te odlučne činjenice može utvrđivati sud u postupku pa i medicinskim vještačenjem.
- Kada u rješenju nije utvrđeno u kom postotku je povreda na radu uzrokovala invalidnost, a i u kom postotku je bolest uzrok invalidnosti tu činjenicu bi imali utvrditi provedenim medicinskim vještačenjem, naravno ako stranke to predlože (Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja).

Naknada štete od lica koje je prouzrokovalo istu

- Nosilac osiguranja ima pravo da zahtjeva naknadu pričinjene štete od lica koje je, namjerno ili krajnjom nepažnjom, prouzrokovalo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika, ako je po tom osnovu, ostvareno pravo iz PiO (čl. 132. st. 3. ZPIOFBiH).
- Čl. 164. stav 1. ZPIORS propisuje Fond je obavezan da traži naknadu štete od lica koje je prouzrokovalo invalidnost ili smrt osiguranika.
- Da bi lice odgovaralo za pričinjenu štetu nosiocu osiguranja potrebno je da je lice namjerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokovalo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika.
- Odredba ZPIOFBiH koja propisuje obavezu naknade štete ima u vidu samo štetu koja je prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom, dok odredba čl. 164. stav 1. ZPIORS ne propisuje da se odgovara samo za namjeru ili krajnju nepažnju iz čega bi se moglo zaključiti da bi štetnik mogao da odgovara i za običnu nepažnju.
- Za pretpostaviti je da će se u praksi dešavati slučajevi da je štetnik prouzrokovao štetu za koju je istodobno predviđena i krivična odgovornost te bi u tom slučaju u parničnom postupku pokrenutom po zahtjevu nosioca osiguranja za naknadu pričinjene štete sud u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinitelja bio vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom je optuženi oglašen krivim (čl. 12. st. 3. ZPP).

Naknada pričinjene štete od poslodavca

- Obaveza na naknadu štete od strane poslodavca prema nosiocu osiguranja po odredbi člana 132. stav 2. ZPIOFBiH postoji ako je tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika prouzrokovana zbog nepreduzimanja propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine, a po tom osnovu je ostvareno pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- Na identičan način i član 165. ZPIORS reguliše odgovornost poslodavca za naknadu štete Fondu, izuzev u dijelu što ZPIOFBiH predviđa i zaštitu životne sredine.
- Poslodavac u smislu odredbe člana 5. Zakon o radu je fizičko ili pravno lice koje radniku daje posao na osnovu ugovora o radu, dok je članom 2. istog zakona propisano radnik, u smislu ovog zakona, je fizičko lice koje je zaposleno na osnovu ugovora o radu. Dakle, poslodavac se smatra pravno ili fizičko lice koje daje posao te isto obavlja privrednu ili drugu djelatnost. Kada se u ulozi poslodavca nalazi fizičko lice to će u pravilu biti obrtnik.

- Odredbom člana 5. stav 2. Zakona o radu Republike Srpske propisano je poslodavac u smislu ovog zakona, jeste domaće ili strano pravno, odnosno fizičko lice kod kojeg se radnik nalazi u radnom odnosu po jednom od pravnih osnova iz člana 1. stav 2. ovog zakona. Članom 1. stav 2. istog zakona propisano je radni odnos je odnos između poslodavca i radnika, a koji se zasniva: zaključivanjem ugovora o radu, odlukom o prijemu, odlukom o izboru i imenovanju i drugim pravnim osnovom uređenim posebnim zakonom. Prema tome u ulozi poslodavca mogu se pojaviti kako pravno lice tako i fizičko lice kod kojeg se radnik nalazi u radnom odnosu.
- Kada je u pitanju osiguranik kod kog je nastupilo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt, a tiče se odgovornosti poslodavca prevashodno treba imati u vidu radnika koji je u radnom odnosu kod istog. Mada se ne isključuje i mogućnost da se u ulozi osiguranika pojavi i treće lice.

- Članom 93. ZORFBiH propisano je ako radnik pretrpi štetu na radu ili u vezi sa radom, poslodavac je dužan radniku naknaditi štetu po općim propisima obligacionog prava.
- Članom 146. ZORRS propisano je radnik ima pravo na naknadu štete od poslodavca koju pretrpi na radu ili u vezi sa radom, osim ako je šteta nastala njegovom krivicom ili krajnjom nepažnjom.
- Na pitanja naknade štete pričinjene na radu ili u vezi sa radom koja nisu posebno uređena ovim zakonom primjenjuju se propisi o obligacionim odnosima (član 148. ZORRS).
- Navedene zakonske odredbe upućuje da radnik svoje pravo na naknadu štete ostvaruje po općim propisima obligacionog prava, u koja spadaju i propisi o općim načelima o odgovornosti za štetu.

- Kad radnik, koji je pretrpio štetu povredom na radu, svoje pravo na naknadu štete ostvaruje po principu subjektivne odgovornosti (član 154. stav 1. u vezi sa članom 158. ZOO), moraju postojati sve osnovne pretpostavke odgovornosti za štetu (postojanje subjekata pravnog odnosa, štetna radnja, šteta, uzročna veza između štetne radnje i štete te krivica štetnika).
- Ukoliko radnik svoje pravo na naknadu štete ostvaruje po principu objektivne odgovornosti (član 173. i 174. ZOO), štetnikova odgovornost se utvrđuje po osnovi uzročnosti, bez obzira na krivicu, pa se štetnik, kao imalac opasne stvari ili lice koje se bavi opasnom djelatnošću, može osloboditi odgovornosti za štetu samo ako dokaže da je šteta nastala zbog više sile, krivnje treće osobe ili samog oštećenog odnosno radnika.

Šteta na radu ili u vezi sa radom

- ZORRS za razliku od ZORFBiH definiše pojam radnog mjesta tako radno mjesto, u smislu ovog zakona, jeste mjesto namijenjeno za obavljanje poslova kod poslodavca na kojem radnik obavlja radne zadatke ili ima pristup u toku rada i koji je pod neposrednom ili posrednom kontrolom poslodavca (član 8. stav 1. ZORRS).
- Pod štetom na radu podrazumijeva se ona šteta koju je pretrpio radnik koji je u radnom odnosu kod poslodavca, za vrijeme dok je obavljao poslove i radne zadatke iz ugovora o radu kojim je zasnovan radni odnos, ali i poslove koji se izvršavaju u interesu ili u korist poslodavca.
- Pri tome potrebno je naglasiti da je šteta na radu ili u vezi sa radom radniku nastala u prostoru poslodavca u kojemu obavlja rad, ili ga tokom rada koristi, ili mu može pristupiti, odnosno drugi prostor koji nije prostor poslodavca, ali radnik u njemu obavlja rad.
- Riječ je dakle, o svim onim aktivnostima radnika koje su funkcionalno povezane s radnim odnosom i s procesom rada u kojem radnik sudjeluje.

Slučaj broj 3.

- Predmet spora je zahtjev tužitelja HZMO da se obveže tuženu RH, da iz osnova naknade štete tužitelju isplati određenu novčanu svotu koju je tužitelj na ime jednokratne mirovine i naknade za tjelesno oštećenje isplatio trećoj osobi, koju je pripadnik Policijske postaje u Sisku iz nehata pucnjem iz pištolja tjelesno ozlijedio.
- U postupku je utvrđeno da je pripadnik I. policijske postaje u S. M. P., dana 15. kolovoza 1995. godine neovlašteno napustio radno mjesto – kontrolni punkt u mjestu M. i s prijateljima otišao u mjesto V. na proslavu blagdana V. G., gdje je sjedeći za stolom neoprezno rukovao pištoljem u cijevi kojeg se nalazio metak, tako da je došlo do pucnja i ozljeđivanja osiguranika tuženika – Z. K., zbog koje ozljede je tužitelj spomenutom Z. K. isplatio, i to: na ime naknade za tjelesno oštećenje iznos od 34.962,08 kn i na ime jednokratne naknade invalidske mirovine iznos od 351.785,73 kn, odnosno ukupno iznos od 398.689,30 kn.
- Kada je pripadnik policijske postaje napustio radno mjesto i udaljio se otišavši u drugo mjesto na proslavu blagdana i neopreznim rukovanjem pištoljem iz nehata ozlijedio treću osobu, takova štetna radnja nije počinjena na radu niti u svezi s radom, pa tužbeni zahtjev za naknadu nastale štete prema RH u ovom slučaju nema utemeljenja u odredbi st. 2. čl. 210. ZMIO.

VSRH Broj: Rev 419/04-2 od 23.03.2005.

Slučaj broj 4.

- Predmet ovog spora je zahtjev tužiteljice da joj tužena naknadi štetu u utuženom kapitaliziranom iznosu koju ona trpi na ime isplaćene naknade za tjelesno oštećenje i invalidsku mirovinu s doprinosima svog osiguranika i radniku tužene J.V., koji je 24.5.1978. tjelesno povrijeđen na radu krivnjom radnika tužene A.G.
- Tuženi tvrdi da do povrede osiguranika tužiteljice nije došlo uslijed toga što nisu bile provedene mjere zaštite na radu i da do povrede nije došlo na radu jer, da radnik A.G. u vrijeme štetnog događaja nije obavljao redovni posao već privatni, pa se zbog toga ne može smatrati da je do povrede došlo na radu ili u vezi s radom.
- U krivičnom postupku vođenom i okončanom pravomoćnom uvjetnom osudom protiv A.G., proizlazi da je isključivo njegovom krivnjom (krajnjom nepažnjom) došlo do štetnog događaja.
- Za odgovoriti je tuženoj da se, s obzirom na nespornost činjenica da je do štetnog događaja došlo u radnoj prostoriji tužene za vrijeme odmora u toku dnevnog rada dok je A.G. radio na stroju tužene, u ovom slučaju ima smatrati da se navedeni štetni događaj zbio na radu.
- VSRH broj Rev 82/90 od 28.11.1990.

Obaveze poslodavaca u provođenju zaštite na radu i zaštite životne sredine

- ZORFBiH u glavi VI reguliše zaštitu radnika, sigurnost i zdravlje na radu, tako da u članu 55. propisuje prilikom stupanja radnika na rad poslodavac je dužan omogućiti radniku da se upozna sa propisima u vezi sa radnim odnosima i propisima u vezi sa sigurnošću i zdravljem na radu, te ga je dužan upoznati sa organizacijom rada. Stavom drugim propisano je radnici imaju pravo i obavezu da koriste sve mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i drugim važećim propisima.
- ZORRS u glavi VII reguliše zaštitu radnika tako u članu 96. propisuje poslodavac je dužan da omogući radniku da se u roku od 15 dana od dana stupanja na rad upozna sa propisima o radnim odnosima i propisima o zaštiti na radu, uključujući i prava i obaveze koji proizlaze iz opšteg akta. Članom 101. istog zakona je propisano zakonom, opštim aktom i ugovorom o radu bliže se uređuju mjere i sredstva zaštite na radu.

- U pogledu zaštite radnika sigurnost i zdravlje pored opće odredbe ZORFBiH na području Federacije BiH primjenjuje se i prijeratni Zakon o zaštiti na radu.
- Mjere kojima se neposredno obezbjeđuje sigurnost na radu obuhvataju opće i posebne mjere i mjere koje su obavezne sprovesti određeni poslodavci. Opće mjere zaštite radnika na radu određuju se na svim radnim mjestima.
- Posebne mjere zaštite radnika na radu primjenjuju se na određenim radnim mjestima kada se zbog specifičnih opasnosti i štetnosti zaštita ne može obezbijediti primjenom općih mjera zaštite radnika na radu.
- Mjere koje su obavezni sprovesti poslodavci odnose se na mjere kod izrade tehničke dokumentacije, izgradnju, uređenje radilišta i pregled oruđa za rad.

- Zakon o zaštiti na radu Republike Srpske (dalje: ZZRRS) u članu 1. propisuje ovim zakonom uređuje se zaštita i zdravlje na radu kao djelatnost od opšteg interesa, utvrđuju nosioci sprovođenja i unapređivanja bezbjednosti i zdravlja na radu, njihova prava, obaveze i odgovornosti, preventivne mjere, kao i druga pitanja koja se odnose na bezbjednost i zdravlje na radu.
- U III dijelu ovog zakona regulisane su dužnosti i odgovornosti poslodavca, a dužnosti poslodavca, u smislu ovog zakona su opšte i posebne, kao i obaveza osposobljavanja radnika.
- Od člana 10. do 18. ZZRRS regulisane su opšte dužnosti poslodavca, a u članovima od 18. do 27. istog zakona regulisane su posebne dužnosti poslodavca, a osposobljavanje radnika regulisano je u članovima 27. do 32.

- Postupanje poslodavca protivno navedenim propisanim obavezama ZOR i ZZR, koje su imale za posljedicu povredu na radu radnika kod poslodavca ili njihovo profesionalno oboljenje dovode do odgovornosti poslodavca za štetu radniku, a ako ta povreda na radu ili profesionalno oboljenje dalje za posljedicu ima tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika, te ostvarivanje prava po osnovu penzijskog i invalidskog osiguranju, to će dalje dovesti do odgovornosti poslodavca prema nosiocu osiguranja.
- U ovom slučaju nosilac osiguranja ima pravo zahtijevati naknadu pričinjene mu štete od poslodavca zbog nepreduzimanja propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine.
- Mišljenja smo da bi se u konkretnom slučaju moglo raditi samo o subjektivnoj odgovornosti poslodavca za štetu na radu ili u vezi sa radom u obzir ne bi mogla doći odgovornost za štetu po osnovu opasne stvari ili djelatnosti, s tim da naglašavamo da u određenim slučajevima postoji mogućnost da poslodavac istodobno odgovara i po osnovu objektivne odgovornosti kao vlasnik opasne stvari ili nosilac opasne djelatnosti i po osnovu subjektivne odgovornosti jer nije preduzeo potrebne mjere zaštite na radu ali to je sve stvar dokazivanja u konkretnom postupku.

Slučaj broj 5.

- U ovom sporu radi naknade štete – novčanih davanja isplaćenih po osnovi priznatog prava na invalidsku mirovinu djelatniku tužene kod kojeg je invalidnost nastupila uslijed povrede na radu – prilikom osiguranja nogometne utakmice.
- U osporenoj, kao i prvostupanjskoj presudi, utvrđeno je da je osiguranik tužitelja – djelatnik tužene, kao pripadnik redovne policije, 04.12.1988. radio na osiguranju nogometne utakmice između NK Rijeka i NK Hajduk na nogometnom stadionu u Rijeci; da je u tijeku utakmice došlo do nereda (sukoba protivničkih navijača), kojom prilikom je tužitelj pregažen od mase navijača, izboden nožem i iglama i zadobio niz teških povreda, od kojih je nastupila invalidnost; da se radilo o utakmici visokog rizika, a da tužena nije poduzela izvanredno osiguranje propisano odredbama čl. 111. st. 1. Pravilnika o postupanju službe javne sigurnosti ("Narodne novine" broj 25/83;), niti je svog djelatnika snabdjela dopunskom opremom propisanom Uredbom o naoružanju i opremi ovlaštenih službenih osoba unutarnjih poslova (kožno odijelo, radno odijelo, kacigu, intervencijski šljem i dr.).
- Na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja sudovi su pravilno ocijenili da je invalidnost tužiteljevog osiguranika – djelatnika tužene nastala kao posljedica povrede na radu, definirane odredbom čl. 44. st. 1. ZOMIO, prema kojoj se povredom na radu smatra svaka povreda osiguranika prouzročena neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim djelovanjem, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje određenih poslova ili za obavljanje djelatnosti na osnovi kojih povrijeđena osoba ima svojstvo osiguranika prema tom Zakonu.

- Iz okolnosti konkretnog slučaja – da je djelatnik tužene ("povrijeđena osoba") obavljao poslove policajca na osnovi kojih ima svojstvo osiguranika tužitelja, te da je pri obavljanju poslova policajca na osiguranju nogometne utakmice ozlijeđen tako što je od mase navijača pregažen i izboden nožem i iglama – proizlazi da se radi o povredi na radu, kako je to izloženo.
- Tužena neosnovano u reviziji ustraje u prigovoru promašene pasivne legitimacije, tvrdeći da je za štetu odgovoran organizator nogometne utakmice na temelju odredbe čl. 181. ZOO.
- Ovo stoga, što sporna šteta po svojim pravnim obilježjima predstavlja štetu prouzročenu povredom na radu, kako je to naprijed izloženo, a ne štetu u smislu odredbe čl. 181. ZOO. Odredba čl. 181. ZOO uređuje odgovornost za štetu koju pretrpi gledatelj, odnosno "okupljene osobe", a ne i osobe koje u vezi s "priredbom" obavljaju određene poslove.
- VSRH Broj: Rev 300/07-2 od 18.4.2007.

Slučaj broj 6.

- U ovom sporu tužitelj RFMIO radnika Hrvatske – Područna služba Varaždin potražuje od tuženika J. d.d. Č. isplatu 12.891,51 kn, koji iznos je tužitelj isplatio bivšoj radnici tuženika J. K., a kojoj je priznato pravo na invalidsku mirovinu zbog gubitka sposobnosti za rad, od čega 50% otpada na gubitak radne sposobnosti zbog utvrđenog profesionalnog oboljenja kože.
- Nižestupanjski sudovi polazeći od činjenice: da je J. K. radeći kod tuženika bila izložena alergenima, te da je kod J. K. došlo do oboljenja kože koje je ocijenjeno profesionalnim oboljenjem, a koje oboljenje sa 50% sudjeluje u njenoj nesposobnosti za rad zbog čega je ona i upućena u invalidsku mirovinu.
- Nižestepeni sudovi su prihvatili tužbeni zahtjev tužitelja osnovanim ocijenivši da je profesionalno oboljenje J. K. posljedica nedovoljne primjene mjera zaštite na radu kod tuženika.
- U smislu odredbe čl. 210. i 211. ZMIO tužitelj ima pravo potraživati štetu nastalu zbog invalidnosti osiguranika koje je nastupilo zbog profesionalnog oboljenja, ali samo ako je profesionalno oboljenje osiguranika posljedica neprovođenja mjera zaštite na radu. To znači da neprovođenje mjera zaštite na radu koje je dovelo do profesionalnog oboljenja osiguranika mora biti dokazano odnosno utvrđeno.
- Za svoj zaključak o tome da je profesionalno oboljenje osiguranika tužitelja posljedica neprimjenjivanja mjera zaštite na radu od strane tuženika, nižestupanjski sudovi nisu dali bilo kakve razloge, premda se radi o odlučnim činjenicama.
- VSRH Broj: Rev 2485/1999-2 od 16.4.1998.

Slučaj broj 7.

- Sud prvog stupnja je utvrdio, a koja utvrđenja prihvaća i sud drugog stupnja, da je tuženik provodio mjere zaštite na radu, koje je imao na raspolaganju u skladu s razvojem zaštitnih sredstava i to i prema svom zaposleniku V.R., te slijedom toga da tužitelj nije dokazao da bi do profesionalnog oboljenja – invalidnosti osiguranika došlo zbog toga što nisu provedene mjere zaštite na radu.
- Dakle, kako se ovdje radi o šteti nastaloj tužitelju zbog invalidnosti osiguranika, koja je nastupila zbog profesionalnog oboljenja, tužitelj je trebao dokazati da je razlog invalidnosti – profesionalnog oboljenja osiguranika ne provođenje mjera zaštite na radu. Tužitelj to nije dokazao, pa njegov zahtjev nije osnovan.
- Neosnovano se tužitelj poziva na odgovornost tuženika za štetu prema odredbama čl. 173. do 177. ZOO, naime, prema odredbama ZOO neposredno oštećene osobe imaju pravo na nadoknadu štete, a posredno oštećene kao što je tužitelj samo onda kada to zakon izričito propisuje.
- VSRH Broj: Rev-3001/00-2 od 16.01.2001.

Slučaj broj 8.

- Predmet spora je naknada štete koju tužitelj potražuje od tuženika na ime novčanih davanja isplaćenih po osnovi priznatih prava na porodičnu mirovinu supruzi i djeci pokojnog L. P. koji je kao radnik tuženika smrtno stradao od ozljeda zadobivenih na radu.
- Iz činjeničnih utvrđenja nižestupanjskih sudova proizlazi:
 - da je prilikom izvođenja radne operacije čišćenja posude vage (uklanjanjem ostatka tereta) u utovarnoj stanici tuženika pogon B. došlo do automatskog zatvaranja čeljusti vage koje su P. L. priklještile i zadale mu teške ozljede sa smrtnom posljedicom,
 - da tuženik kao poslodavac nije propisao postupak čišćenja utovarne stanice – vage, unatoč tome što je to izuzetno opasna i visoko rizična radnja,
 - da je poginuli radnik obavljao posao čišćenja vage protivno pravilima zaštite na radu, no da nije bio potpuno osposobljen za poslove čišćenja vage, niti je bio svjestan opasnosti od automatskog zatvaranja hidrauličnih čeljusti, a niti je u tom pravcu prethodno upozoren – da je čišćenje vage se vršilo neodgovarajućim alatom – motkom s nazubljenim vrškom, koji su sačinili sami radnici kao priručno sredstvo,
 - da tuženik po ovlaštenim radnicima nije prethodno obavio elementarne mjere sigurnosti u vidu isključenja glavne sklopke na elektro ormaru, niti je sklopku prebacio na poziciju za ručno aktiviranje, a na samom postrojenju nije se ni nalazilo upozorenje da su u tijeku radovi čišćenja vage, dakle da elementarne mjere sigurnosti nisu poduzete.

- Naime, kako iz utvrđenja sudova nedvojbeno proizlazi da tuženik nije propisao postupak za čišćenje ostatka tereta s posude vage iako se radi o iznimno opasnoj djelatnosti, niti je kontrolirao proces čišćenja, a niti je osigurao potpuno isključenje automatskog zatvaranja ili barem prebacio na ručno upravljanje čeljusti vage, pa kako je ujedno utvrđeno da P. L. nije bio dovoljno obučen za poslove čišćenja vage, niti svjestan stoga opasnosti od automatskog zatvaranja čeljusti vage, niti je u tom pravcu bio upozoren, to način njegova čišćenja posude vage kritične zgrade (kako tvrdi tuženik nije bio uobičajen budući je posudu vage čistio iznutra, a ne izvana) ne može se pripisati krivnji pokojnog L. ni u najmanjem dijelu.
- Slijedom izloženog na temelju citiranih odredbi čl. 211. st. 1. i čl. 213. st. 2. toč. 1. ZOMIO sudovi su osnovano dosudili tužitelju naknade štete u vidu novčanih davanja isplaćenih na osnovu priznatih prava na porodičnu mirovinu djeci i supruzi pokojnog P. L., kao i onu koja će im biti isplaćena utvrđene s iznosom od 521.441,32 kn čiju visinu tuženik posebno nije ni osporio.
- VSRH Broj: Rev 716/08-2 od 17.9.2008.

Slučaj 9.

- Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužitelja za isplatu naknade štete zbog smrti osigurane osobe, a koja šteta se sastoji u isplatama na ime obiteljske mirovine.
- Dana 8. rujna 1993. došlo do prometne nezgode koje su sudionici bili automobil u vlasništvu tužene kojim je upravljao djelatnik tužene N. S. koji se nalazio na vojnom zadatku, te traktor s prikolicom u vlasništvu M. S. kojim je upravljao I. F., a u kojoj prometnoj nezgodi je osiguranik tužitelja D. S. kao putnik u prikolici traktora zadobio teške tjelesne ozljede uslijed kojih je preminuo ... 1992.
- da je G. S., supruzi D. S. a osiguranika tužitelja, priznato pravo na obiteljsku mirovinu od dana ... 1992.,
- da su supruzi osiguranika tužitelja u razdoblju od 10. rujna 1992. do 30. lipnja 1995. isplaćeni upravo zatraženi iznosi od ukupno 10.090,71 kunu te 282.808,98 kuna kapitalizirane štete obračunate 30. lipnja 1995.
- Pravilno su nižestupanjski sudovi zaključili da je tužena odgovorna za nastanak štetnog događaja u kojem je smrtno stradao osiguranik tužitelja, jer je iz uvida u spis Općinskog suda u Šibeniku broj K-181/02 utvrđeno da je vozilo u vlasništvu tužene kojim je upravljala vojna osoba na vojnom zadatku bila sudionik prometne nezgode u kojoj je osiguranik tužitelja smrtno stradao kao putnik u traktoru na koji je naletilo vozilo tužene. Stoga je tužena odgovorna za štetu koju trpi treća osoba što je u momentu štetnog događaja bio osiguranik tužitelja, a temeljem čl. 178. st. 4. ZOO.
- VSRH Broj: Rev-x 215/08-4 od 21.4.2011.

Obaveze radnika da koriste sve mjere zaštite na radu

- Pored obaveza poslodavca i radnici imaju pravo i obavezu da koriste sve mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i drugim važećim propisima, a detaljnije obaveze radnika propisane su u članovima 41. do 46. ZZRFBiH, a u ZZRRS u članovima od 32. do 37., a koje postupanje protivno navedenim obavezama može da bude osnov da je radnik isključivo odgovoran za nastalu povredu ili pak da je djelimično doprinio nastaloj povredi.
- U prvom slučaju poslodavac ne bi bio u obavezi da naknadi štetu jer je radnik isključivo odgovoran, dok u drugom slučaju bi bio djelimično odgovoran za nastalu štetu nosiocu osiguranja i to samo za onaj dio za koji je utvrđeno da je odgovoran.
- Isto tako radnik ima pravo da odbije da radi ako mu neposredno prijete opasnost po život i zdravlje zbog toga što nisu provedene mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu.

Slučaj broj 10.

- Tužitelj u ovoj parnici traži od tuženika naknadu štete što mu je zbog toga nastala njegovim fondovima zbog isplate porodične mirovine obitelji stradaloga radnika.
- Nije sporno da je radnik tuženika sada pok. S.K. smrtno stradao na poslu. Također je nesporno da je do nesreće došlo pri rezanju letvi na kružnoj pili zbog toga što prethodno nije podešena zaštitna naprava iznad pile na propisanoj visini, pa je jedan dio letve udario u trbuh oštećenika, što je imalo za posljedicu razdor jetre i njegovu smrt.
- Sud prvog stupnja je utvrdio da je do štetnog događaja došlo zbog toga što sam oštećenik nije prethodno podesio stroj tj. nije spustio zaštitnu napravu na potrebnu visinu prije piljenja, da je on na tim poslovima radio prije toga dvije i pol do tri godine, te da je upravo tako i radio tj. prije upotrebe podešavao stroj spustivši zaštitnu napravu na potrebnu visinu, da prilikom štetnog događaja nije imao zaštitnu kecelju, a da ju je tada imao da ona ne bi spriječila konkretnu štetnu posljedicu.
- U konkretnom sporu nije dokazano da je smrt osiguranika S.K. nastala zbog toga što nisu provedene mjere zaštite na radu ili druge mjere kao što predviđa upravo spomenuta zakonska odredba.
- U ovom sporu je dokazano da je šteta nastala stoga što oštećenik nije prethodno podesio stroj tj. isključivo njegovom radnjom. VSRH Broj: Rev 158/1993-2 9.9.1993.

Naknada štete prouzrokovana trećem licu

- Odredba člana 164. stav 2. ZPIORS reguliše kada je šteta prouzrokovana u vezi sa radom trećem licu tada za štetu odgovara poslodavac kod kojeg se radnik nalazi u radnom odnosu.
- Za štetu koja se prouzrokuje u vezi sa radom trećem licu pored poslodavca odgovarat će i radnik kada je štetu prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje te je u tom slučaju odgovornost poslodavca i radnika solidarna.
- Ako radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu štetu koja ima za posljedicu tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt tog trećeg lica koji je istodobno i osiguranik kod nosioca osiguranja, a ista je prouzrokovana zbog nepreduzimanja propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine, a po tom osnovu je ostvareno pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja odgovara preduzeće u kojem je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, te u tom slučaju nosilac osiguranja ima pravo da zahtjeva naknadu pričinjene štete od preduzeća (poslodavca).

Naknada štete od osiguravajućeg društva

- Kao treća oštećena osoba kod obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti može se još pojaviti nosilac osiguranja.
- Glede nosioca osiguranja propisana je obaveza društva za osiguranje da nadoknadi stvarnu štetu u okviru odgovornosti svoga osiguranika i u granicama obaveza preuzetih ugovorom o osiguranju.
- Nosilac osiguranja može tražiti naknadu štete neposredno od osiguravatelja automobilske odgovornosti čiji su osiguranici odgovorni za tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika kao trećeg lica.
- U slučaju odgovornosti vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila, osiguravatelj kod kojega je vozilo osigurano dužan je nadoknaditi štetu nosiocu osiguranja i to u visini isplaćene i buduće novčane naknade, invalidske penzije i porodične penzije.

Slučaj broj 11.

- U postupku koji je prethodio reviziji utvrđeno je:

da je vozilo registarske oznake ... u kojem je smrtno stradao A. P. bilo osigurano kod pravnog prednika tuženika temeljem police osiguranja od automobilske odgovornosti broj ... s proširenim osigurateljnim pokrićem tzv. B kombinaciji ili „AO plus“, te da je tuženik njegovoj supruzi i kćerki isplatio naknadu štete prema Uvjetima AO-92/H koji su sastavni dio ugovora o osiguranju,

da je tužitelj kćerki i supruzi pok. A. P. priznao pravo na obiteljsku mirovinu koja je u razdoblju od 27. svibnja 1994. do 27. srpnja 1995. isplaćivani kćerki, budući je u to vrijeme supruga A. P. bila korisnica starosne mirovine te da je od 27. srpnja 1995. uspostavljena isplata obiteljske mirovine i supruzi L. P. koja je preuzela korištenje obiteljske mirovine umjesto osobne starosne mirovine,

da je u razdoblju od 27. svibnja 1994. do 15. prosinca 2006. supruzi i kćerki pok. A. P. s osnove mirovine isplaćeno ukupno 220.149,41 kn.

- Naime, iz naprijed navedenih odredbi proizlazi da, suprotno navodima revizije, nije odlučno radi li se o obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti ili o „dobrovoljnom“ osiguranju s proširenim osigurateljnim pokrićem tzv. B kombinacija. K tomu, i prema pravnom shvaćanju ovoga suda, pravilno su nižestupanjski sudovi otklonili prigovor tuženika da ne bi bio u obvezi naknaditi tužitelju štetu za isplaćene mirovine jer je svojim Uvjetima u čl. 14. st. 4. toč. 3. isključio pravnim osobama pravo na naknadu štete uz obrazloženje da tužitelj kao treća osoba ima samostalni – originarni odštetni zahtjev za štetu pričinjenu njegovim fondovima kako temeljem odredbe čl. 212. st. 1. ZOMIO, tako i temeljem čl. 163. st. 1. Zakona o mirovinskom osiguranju koji je u primjeni od 1. siječnja 1999.
- VSRH Broj: Rev-x 1262/11-2 od 22.10.2014.

- ZPIORS ne predviđa mogućnost naknade štete neposredno od osiguravajućeg društva kada je šteta nastala upotrebom motornog vozila.
- Za razliku od trenutno važećeg ZPIORS Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 32/00, 40/00, 37/01, 32/02, 40/02, 47/02, 110/03 i 67/05) je predviđao mogućnost naknade štete neposredno i od osiguravajuće organizacije kod koje je učinilac štete osiguran (član 223.).
- U ZPIOFBiH je izostalo regulisanje naknade štete nastale upotrebom vozila čiji se vlasnik, odnosno korisnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, naknada štete nastale upotrebom nepoznatog motornog vozila, naknade štete nanesene vozilom inostranih registarskih oznaka na teritoriju BiH koje ima valjanu međunarodnu ispravu o osiguranju od automobilske odgovornosti, te štete nanesene upotrebom neosiguranog vozila inostranih registracijskih oznaka. Pored navedenog izostalo je i regulisanje naknade štete kada je ista nastala u inostranstvu.

Iznos zahtjeva za naknadu štete

- Za tjelesno oštećenje osiguraniku pripada novčana naknada, za invalidnost invalidska penzija, a za smrt osiguranika porodična penzija, to iznos štete za nosioca osiguranja je u visini isplaćene i buduće novčane naknade, invalidske penzije i porodične penzije.
- Pri utvrđivanju visine štete ne uzimaju se u obzir iznosi uplaćenog doprinosa za to osiguranje, niti dužina navršenog penzijskog staža (član 132. stav 4. ZPIOFBiH/član 167. ZPIORS).
- Zahtjev za naknadu štete može obuhvatiti ukupan iznos štete ili iznos dijela štete, a koji iznos obračunava se prema visini priznate penzije, odnosno novčane naknade za tjelesno oštećenje, kao i prema očekivanom prosječnom vremenu korišćenja tog prava.
- Nosilac osiguranja ima pravo na stvarnu štetu koju može tražiti bilo po svakom pojedinačnom davanju ili pak u jednom jednokratnom iznosu, tzv. kapitaliziranom iznosu.

Slučaj broj 12.

- Predmet ovog spora je potraživanje tužitelja s osnova naknade štete nanesene fondu u vremenu od 1. siječnja 1993. godine do 31. prosinca 1995. godine, time što tuženik neprekidno još od 1975. godine isplaćuje invalidsku mirovinu osiguraniku M.K. radi gubitka sposobnosti za rad nastale zbog nesreće na poslu, jer je osiguranik u tom trenutku bio stariji od 50 godina i nije imao pravo na profesionalnu rehabilitaciju, pa je tada istome priznato pravo na invalidsku mirovinu.
- U tijeku postupka tuženik tvrdi, a to ponavlja i u reviziji da je osiguranik tužitelja M.K. u međuvremenu stekao uvjete za starosnu mirovinu, pa da time tužitelj gubi pravo zahtjevati naknadu štete od tuženika s osnova isplate invalidske mirovine.
- Niži sudovi su prihvatili zahtjev tužitelja kao osnovan iz razloga što osiguranik tužitelja u trenutku utvrđivanja invalidnosti nije ispunjavao uvjete za starosnu mirovinu, pa da će stoga obveza tuženika za isplatu naknade štete postojati sve dok tužitelj bude osiguraniku isplaćivao invalidsku mirovinu.
- Zbog svog pravnog stanovišta sudovi nisu utvrdili koliko je mirovinskog staža imao osiguranik tužitelja kada je navršio 60 godina, odnosno 65 godina, a bez te važne činjenice ne može se ni ustanoviti da li je isti ispunjavao propisane uvjete za starosnu mirovinu.
- Naime, kada osiguranik tužitelja ispuni uvjete za starosnu mirovinu, visinu nanesene štete fondovima tužitelja, koji osiguraniku isplaćuje invalidsku mirovinu, čini razlika između isplaćene invalidske mirovine i one starosne mirovine na koju bi osiguranik imao pravo prema postojećim propisima.
- VSRH Broj: Rev-1561/1997-2 od 17.5.2001.

Zastara naknade štete pričinjene nosiocu osiguranja

- Zastara prava nosioca osiguranja na naknadu pričinjene štete nije regulisana odredbama ZPIO, tako da se u ovom dijelu primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi.
- Potraživanje nosioca osiguranja s isplaćenih iznosa naknade za tjelesno oštećenje, invalidske penzije i porodične penzije nisu povremena potraživanja, već je riječ o potraživanju naknade štete koje zastarijeva u rokovima iz člana 376. ZOO-a.
- Rok zastarjelosti potraživanja za naknadu štete u slučajevima kada se zahtjeva naknada štete za pojedina isplaćena potraživanja počinje teći od dana izvršene isplate svakog pojedinačnog primanja.
- U slučaju da se zahtjeva naknada štete u jednom jednokratnom iznosu, tzv. kapitaliziranom iznosu rok zastarjelosti počinje teći od dana kada je u upravnom postupku postalo izvršno rješenje kojim je osiguraniku priznato pravo na primanje iz PIO.

Slučaj broj 13.

- Slijedom navedenog kako je citiranim odredbama ZOMIO izričito propisano da šteta koju trpi tužitelj, a koja se sastoji u sukcesivnim isplatama njegovim osiguranicima, zastarijeva za svako pojedino davanje od trenutka isplate tog davanja, pa se stoga ovaj vid štete ne može smatrati povremenim potraživanjem na koje bi se glede zastare primjenjivala odredbe članka 372. i 373. ZOO-a.
- Naime, tužitelj trpi štetu za svako pojedino davanje tek od trenutka kada je izvršio isplatu svom osiguraniku s osnove određene čl. 213. st. 2. ZOMIO, te potraživanje s naslova naknade štete prema zajednici osiguranja dopijeva slijedom toga tek od tog trenutka. Zato se potraživanje tužitelja na ime već isplaćenih iznosa naknada ne može smatrati povremenim potraživanjem.
- Kako se radi o potraživanju naknade štete koja se sastoji u umanjanju imovine tužitelja (obična šteta - čl. 155. ZOO) koja nastaje u pravilnim vremenskim razmacima u trenutku kada tužitelj izvrši isplatu naknade svom osiguraniku sporno pitanje zastare rješava se primjenom članka 376. ZOO.
- Slijedom te odredbe potraživanje naknade štete zastarijeva u roku od tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu počinila, a u svakom slučaju potraživanje naknade štete zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.
- Kako je tužba u ovom predmetu podnesena 17. studenog 1994. a potraživanja tužitelja odnose na isplate od 1. studenog 1994. do 30. lipnja 2006. odštetni zahtjev tužitelja podnesen je unutar roka zastare iz članka 376. ZOO-a pa je stoga prigovor zastare tužene neosnovan. VSRH Broj: Rev 454/08-2 od 14.1.2009.

Početak toka zakonske zatezne kamate na naknadu štete pričinjene nosiocu osiguranja

- U pogledu početka toka zakonske zatezne kamate na naknadu štete pričinjene nosiocu osiguranja nema odredbe u ZPIO tako da bi i u ovom dijelu valjalo primjeniti odredbe zakona kojim su uređuju obligacioni odnosi.
- Odredbom člana 277. ZOO je regulisano dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom.
- Članom 324. ZOO propisano je dužnik dolazi u docnju kad ne ispuni obavezu u roku određenom za ispunjenje, stav 2. propisuje ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kad ga povjerilac pozove da ispuni obavezu, usmeno ili pismeno, vansudskom opomenom ili započinjanjem nekog postupka čija je svrha da se postigne ispunjenje obaveze.

- Imajući u vidu činjenicu da početak toka zakonske zatezne kamate na iznos potraživanja naknade štete nije određen ZPIO mišljenja sam da zatezna kamata ne bi mogla početi da teče prije nego što je štetnik pozvan da istu izmiri.
- Ovaj poziv bi u pravilu trebao biti vansudski, mada bi i podnošenjem tužbe za naknadu štete mogao biti (sudski), ali u svakom slučaju zatezna kamata ne bi mogla početi da teče prije nego što je dužnik pozvan da izmiri štetu.
- Ovakav zaključak je na tragu rješenja u Zakonu o mirovinskom osiguranja Republike Hrvatske koji u članu 165. stav 3. propisuje na svotu potraživanja naknade štete Zavod ima pravo na zateznu kamatu u visini određenoj zakonom koja teče od prvog idućeg dana nakon isteka roka od 15 dana od dana dostave poziva odgovornoj osobi da naknadi štetu.

Relevantna sudska praksa

- Organizacija udruženog rada odgovara za štetu prouzrokovanu zajednici penzijsko-invalidskog osiguranja zbog profesionalnog oboljenja svog radnika samo ako je do pojave bolesti došlo usljed skrivljenog ponašanja drugog radnika te organizacije. (Vs BiH, Pž. 627/88, od 26.10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 125).
- Organizacija udruženog rada odgovara za štetu koju je pretrpio SIZ penzijskog i invalidskog osiguranja zbog isplate invalidske penzije sa doprinosima njenom radniku, povrijeđenom prilikom istovara većih tereta sa kamiona kada ga je rasporedila na taj posao iako nije bio dovoljno iskusan i propustila da organizuje posao istovara tako da ga nadgleda iskusan predradnik, koji bi davao konkretna uputstva za rad i upozoravao na opasnosti pri radu. (Vs BiH, Pž. 315/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 2/85 - 14).

- Zakonska je obaveza poslodavca (preduzeća) da prethodno osposobi radnika pri svakom raspoređivanju na novo radno mjesto, kao i prilikom promjene postojeće opreme i sredstava rada, uslijed čega poslodavac postupa suprotno ovoj obavezi i odgovara za štetu koju je radnik pretrpio povredom na radu ako radniku obučenom za rad na tračnoj pili naloži da radi na tipl mašini a da ga prethodno nije obučio za rad na toj mašini“ (presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH broj 96 0 P 006979 11 GŽ od 10.05.2012.godine, Sudska praksa domaća i strana, godina IX, broj 52, str. 23).
- Zaposlenik koji je povrijeđen na radu ili u vezi sa radom ima u svakom slučaju prava iz zdravstvenog i invalidskog osiguranja, ali pravo na naknadu štete od svog poslodavca ima samo ako je on odgovoran za štetu, odnosno ako postoji osnov odgovornosti na strani poslodavca“ (VSFBiH, presuda broj 070- 0 – Rev-09-000542 od 06.05.2010.godine, Sudska praksa domaća i strana, godina VIII, broj 45, str. 36).

- Uzrok pada tužitelja je led na putu u javnoj upotrebi, taj uzrok se ne može dovesti u vezu sa odgovornošću poslodavca, zbog čega poslodavac – tuženi ne odgovara za štetu koju trpi tužitelj (Vrhovni sud FBiH, presuda broj: Rev–1172/05 od 03.10.2006. godine, Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije BiH 1/07, str. 23).
- Organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja imaju pravo na naknadu štete zbog prijevremene isplate penzija usljed nesreće na poslu u kojoj je povrijeđen radnik preduzeća, ako se obaveza preduzeća – štetnika može zasnovati na propisima o odgovornosti po osnovu krivice ili zbog djelovanja opasne stvari odnosno rada u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost. (Vs FBiH, Pž. 313/98, od 15. 12. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 41).

- Teret dokazivanja postojanja razloga za isključenje odgovornosti po odredbi člana 177. ZOO-a, za štetu od povrede na poslu je na tuženom kao organizaciji koja je držalac životinje, pri čemu treba imati u vidu da kod odgovornosti za štetu zbog povrede na poslu viša sila ima uže značenje i njom su zahvaćena samo dejstva prirodnih događaja (Apelacioni sud Brčko Distrikta BiH broj 097- 0-GŽ-08-000586 od 16.04.2009.godine, Sudska praksa domaća i strana, godina VII, broj 39, str. 35).
- Kada je tužitelj u dužem vremenskom periodu (4 godine) radio kao rukovaoc mašine, bio upoznat sa pravilnim načinom rada na mašini, a ne radi se o naročito komplikovanoj mašini. U situaciji kada tužitelj doživi povredu na radu, radeći na toj mašini, on se u parničnom postupku pokrenutom njegovom tužbom radi naknade štete od poslodavca, ne može sa uspjehom pozivati na činjenicu da ga je poslodavac rasporedio na rad na mašini za koju se traži školska sprema koju on nije posjedovao (VSFBiH, presuda broj 36 0 P 002943 11 Rev od 28.02.2013.godine, Sudska praksa domaća i strana, godina XIII, broj 70, str. 69).

- Zaposleni ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio na radu ako iz provedenih dokaza proizilazi da je u vrijeme povređivanja obavljao redovne poslove svog radnog mjesta lugaara, bez obzira što nije imao poseban radni nalog za obavljanje poslova neradnim danom (presuda Kantonalni sud u Livnu broj GŽ-398/04 od 14.09.2004.godine, Sudska praksa domaća i strana, godina VIII, broj 48, str. 37).
- Tjelesna povreda koju je oštećeni, kao profesionalni vojnik, zadobio igrajući fudbal na poligonu za obuku, zagrijavajući se na taj način za nastavni sat – fizički trening – predstavlja povredu na radu (VSFBiH, presuda broj 70 0 Rs 000174 09 Rev od 08.02.2011.godine, Sudska praksa domaća i strana, godina IX, broj 52, str. 33).
- Šteta koju zaposlenik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno odnosno radi obavljanja djelatnosti na osnovu koje je osiguran, ne smatra se štetom pretrpljenom na radu ili u vezi sa radom za koju odgovara poslodavac po opštim propisima obligacionog prava. Okolnost da je do udesa došlo na putu preduzetom radi stupanja zaposlenika na posao ima značaja samo kod ostvarivanja prava iz propisa o zdravstvenom i penzijsko –invalidskom osiguranju, u kom slučaju se smatra da je povreda nastala na radu“ (Iz presude Apelacionog vijeća Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 3 P 024803 17 GŽ od 19.09.2017.godine, ZIPS Sarajevo 1.VII-15.VIII 2018.godine, str. 51.).

- Organizacija udruženog rada odgovara za štetu, ako rad na visini koji je i inače opasan, ne organizuje tako da obezbijedi potpunu sigurnost radnika. Povrijeđeni radnik nije ni djelimično doprinio prouzrokovanju štete time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen ako opasnost za radnika njegovih kvalifikacija nije bila očigledna. (Vs BiH, Pž. 472/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 36).
- Prestaje obaveza štetnika na naknadu štete pričinjene zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja isplatom invalidske penzije sa doprinosima, onoga časa kada bi povrijeđenom osiguraniku zajednice po redovnom toku stvari, da nije bilo povrede, prestao radni odnos po sili zakona, zbog ispunjavanja uslova za penzionisanje (član 99. Zakona o radnim odnosima SR BiH). (Vs BiH, Pž. 297/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 42).

- Štetnik je dužan naknaditi svu štetu prouzrokovanu isplatama invalidske penzije i kada je do invalidskog penzionisanja došlo djelimično zbog posljedica deliktne radnje, a djelimično zbog bolesti penzionisanog ako samo zbog bolesti osiguranik tužioca ne bi bio penzionisan. Po mišljenju vještaka, bolest se mogla liječiti i nije izvjesno da bi došlo do penzionisanja. Iz obrazloženja: Osiguranik tužioca je penzionisan sa 50% usljed povrede i 50% usljed bolesti, ali do penzionisanja ne bi došlo da nije bilo povrede koju je skrivio osiguranik tuženog, pa je tuženi dužan tužiocu naknaditi svu štetu koja se sastoji od isplaćene invalidske penzije i doprinosa za zdravstveno osiguranje. Kada su bolest i deliktna radnja uzroci štetne posljedice, sva šteta se ima pripisati deliktnoj radnji, a u konkretnom slučaju i po mišljenju vještaka, bolest se mogla liječiti i nije izvjesno da bi došlo do penzionisanja osiguranika tužioca. Bitno je da li bi osiguranik tužioca bio penzionisan samo zbog bolesti u vrijeme za koje se traži naknada štete, a u postupku je utvrđeno da ne bi, pa je tuženi dužan tužiocu naknaditi svu nastalu štetu, saglasno odredbi člana 154. Zakona o obligacionim odnosima. (Vs BiH, Pž. 22/88, od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 60).

- Naknada štete o kojoj je riječ u ovom postupku je poseban vid štete koji je propisan odredbama ZPIO, kao lex specialis u odnosu na druge vidove naknade štete propisane odredbama ZOO. Prema osnovnom pravilu sadržanom u odredbi člana 221. stav 1. ZPIO Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje ima pravo na naknadu štete od lica koje prouzrokuje invalidnost, tjelesno oštećenje ili smrt osiguranika; za štetu koju prouzrokuje radnik u radnom odnosu u vezi sa radom, odgovara poslodavac kod kojeg se taj radnik nalazi u radnom odnosu (stav 2.); ima pravo da štetu naknadi i neposredno od radnika ako je radnik tu štetu prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje (stav 3.), a odgovornost je solidarna (stav 4.). Odredbom člana 222. ZPIO je propisano da Fond ima pravo na naknadu štete od poslodavca i u slučaju ako su invalidnost ili smrt osiguranika nastali zbog toga što nisu bile sprovedene mjere zaštite na radu ili što nisu izvršene mjere za zaštitu građana. Pitanje zastarjevanja ovih potraživanja regulisana su odredbama člana 226. istog Zakona. Gotovo iste odredbe sadrži i sada važeći Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službeni glasnik RS“ br. 134/11, 82/13 i 103/15) – član 164, 165 i 168, samo sada traženje naknade te štete od lica koje je za nju odgovorno nije predviđeno samo kao pravo i mogućnost, nego kao obaveza Fonda, čije propuštanje povlači za sobom izricanje novčane kazne (član 171. stav 1. tačka đ) tog Zakona). Naprijed citirane zakonske odredbe nesumnjivo daju legitimitet tužitelju da od prvotuženog i drugotuženog, kao poslodavca i njegovog radnika traži naknadu štete, a drugo je pitanje da li su se ispunili i svi drugi uslovi (kojima se drugostepeni sud uopšte nije bavio) koji bi to traženje učinili osnovanim. (VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE, broj: 80 0 P 056934 16 Rev od 07.4.2017. godine).

- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ima pravo na naknadu štete od osobe koja je prouzročila invaliditet osigurane osobe, a za koju štetu odgovara poslodavac ako su invaliditet, tjelesno oštećenje osiguranika nastali zbog toga što nisu provedene mjere zaštite na radu. VSRH, Rev 1252/2011-2 od 10 ožujka 2015. godine.
- “Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja Republike Hrvatske ima pravo na štetu prema osiguratelju, koje se sastoji od razmjernog iznosa doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje...” VSRH, Rev-188 9/01 od 30. ožujka 2004., objavljeno u: Osiguranje, br. 3/2005., str. 54-55, iz obrazloženja iste presude: “Razmjerni iznos doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje određuje se u kapitaliziranom iznosu prema preostalom vremenu radnoga staža i godina života fizičke osobe potrebnih za stjecanje prava na starosnu mirovinu.”

- Osiguranje od odgovornosti ne isključuje obavezu imaoaca motornog vozila da naknadi štetu oštećenom, već samo daje ovlašćenje oštećenom da naknadu štete zahtijeva i od osiguravača. Iz obrazloženja: Neosnovan je prigovor drugotuženog o nedostatku pasivne legitimacije na njegovoj strani, jer je tužiteljica aktivno legitimisana da traži naknadu štete koju je pretrpila isplatama porodične penzije sa doprinosima za koju su saglasno odredbi čl. 155. Zakona o obligacionim odnosima, umanjena njena sredstva, a štetnik je pasivno legitimisan iz razloga što je, saglasno odredbi čl. 154. Zakona o obligacionim odnosima, u obavezi da naknadi štetu oštećenom. Ova obaveza štetnika postoji bez obzira na to što je osiguran od odgovornosti u saobraćaju kod zajednice osiguranja imovine i lica (čl. 57. st. 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica). Osiguranik koji naknadi štetu može tražiti ukoliko ne postoje razlozi za isključenje regresnog prava, da mu osiguravač nadoknadi isplaćeni iznos. Naknadom određenih vidova štete porodici poginulog osiguranika ne isključuje se obaveza štetnika da naknadi štetu i zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja koju trpi isplatama iz svojih sredstava do kojih ne bi došlo da nije bilo štetne radnje štetnika. (Vs BiH, Pž. 67/87, od 29. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 66).

- Tako pitanje je li tuženi osigurao odgovarajuće mjere zaštite na radu predstavlja stručno, a ne obično faktičko pitanje, pa se isto treba razjasniti vještačenjem, a ne samo putem svjedoka (VPSS, SI-1053/71, od 21.09.1979.-podatak kod Jankovića, str. 289.).

Hvala na pažnji !